

Kiezersinvloed op belastingbeleid

Maarten Allers

5 oktober 2023

COELO

Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden

No taxation without representation

- Invloed op belastingbeleid essentieel onderdeel democratie
- Afweging kosten/baten overheidsvoorzieningen
- Extra investeren in de gemeente? → Belasting verhogen
  - Of andersom

Stemmen: vooruit of achteruit kijken?

- Prospectief stemmen: kies partij die zal doen wat jij wil
  - Onderzoek 1: effect veranderingen politieke samenstelling op belastingbeleid

Stemmen: vooruit of achteruit kijken?

- Prospectief stemmen: kies partij die zal doen wat jij wil
  - Onderzoek 1: effect veranderingen politieke samenstelling op belastingbeleid
- Retrospectief stemmen: beloon of straf partij voor gevoerde beleid
  - Onderzoek 2: effect verhogen/verlagen belasting op verkiezingsuitslag

Stemmen: vooruit of achteruit kijken?

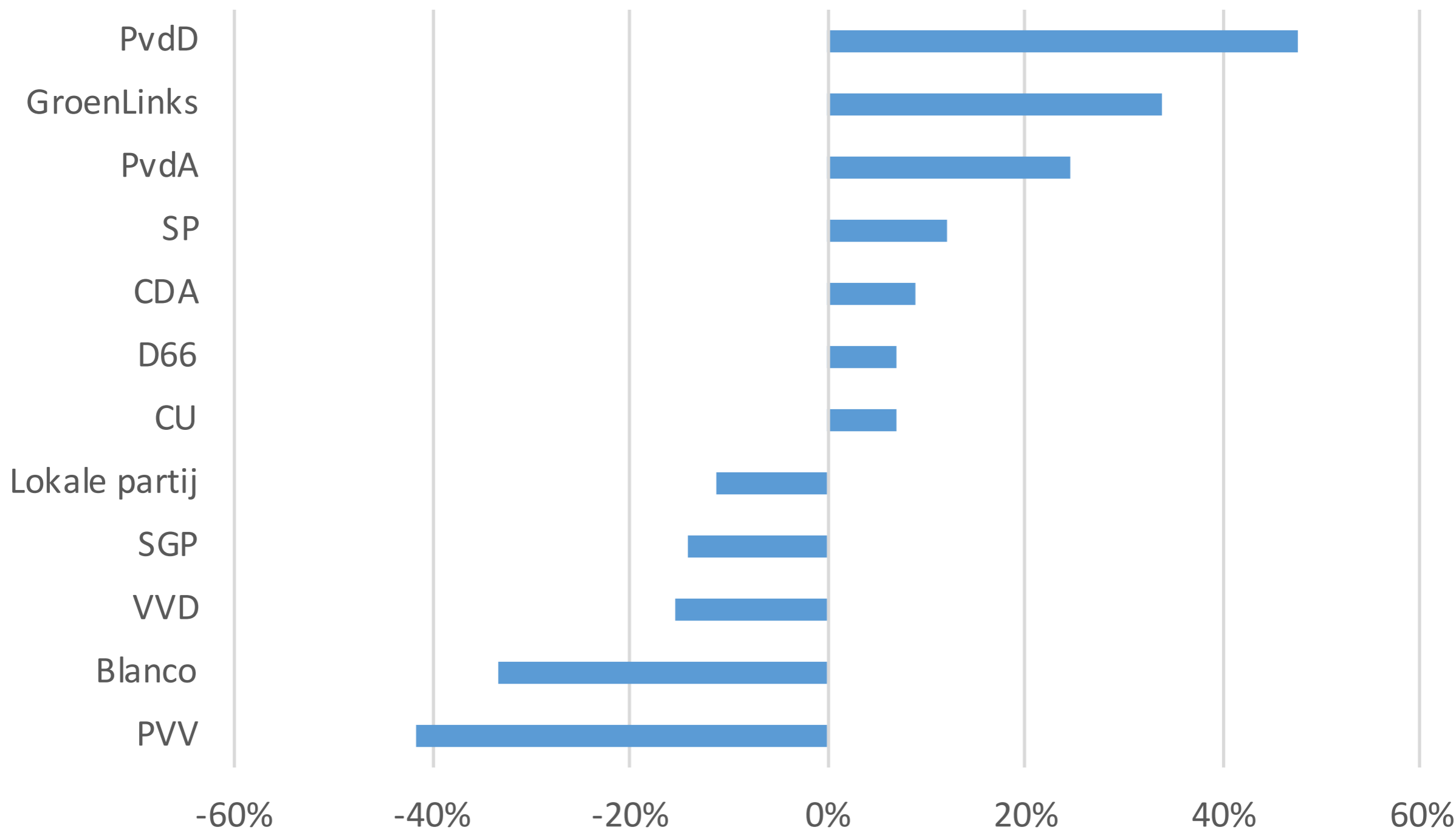
- Prospectief stemmen: kies partij die zal doen wat jij wil
  - Onderzoek 1: effect veranderingen politieke samenstelling op belastingbeleid
- Retrospectief stemmen: beloon of straf partij voor gevoerde beleid
  - Onderzoek 2: effect verhogen/verlagen belasting op verkiezingsuitslag
- Werkt dit inderdaad zo?
  - Onderzoek Nederlandse gemeenten, 1998-2021

Linkse kiezers willen hogere belastingen

- Zeggen ze. In ruil voor meer sociale uitgaven
- Bron: Lokaal Kiezersonderzoek 2018

% voor verhoging minus % voor verlaging lokale belasting

Bron: Lokaal Kiezersonderzoek 2018

Linkse kiezers willen hogere belastingen

- Zeggen ze. In ruil voor meer sociale uitgaven
- Bron: Lokaal Kiezersonderzoek 2018
- Verwachting:
  - Verkiezingswinst links → hogere lokale lasten...
  - ... en verschuiving lasten van huur naar koop, en van woning naar niet-woning

Linkse kiezers willen hogere belastingen

- Zeggen ze. In ruil voor meer sociale uitgaven
- Bron: Lokaal Kiezersonderzoek 2018
- **Verwachting:**
  - Verkiezingswinst links → hogere lokale lasten...
  - ... en verschuiving lasten van huur naar koop, en van woning naar niet-woning
  - Belastingverhoging → verlies rechtse partijen...
  - ... en winst linkse partijen
- Klopt dit?

Onderzoek 1: beïnvloedt lokale verkiezingsuitslag het belastingbeleid?

- Veranderingen in samenstelling Raad of college
  - aandeel afzonderlijke partijen
  - meerderheden links/rechts
  - gemiddelde positie links/rechts

Onderzoek 1: beïnvloedt lokale verkiezingsuitslag het belastingbeleid?

- *Hoogte* belasting
  - ozb
  - woonlasten
- *Verdeling* belasting
  - Huurders ↔ eigenaren woningen
  - Woningen ↔ niet-woningen

Onderzoek 1: beïnvloedt lokale verkiezingsuitslag het belastingbeleid?

- Uitkomst: *geen* effect
- Verandering politieke samenstelling raad of college leidt *niet* tot ander belastingbeleid
  - Hoogte of verdeling

Onderzoek 2:

Beïnvloedt verhogen/verlagen lokale lasten de verkiezingsuitslag?

- Drie opties belastingen:
  - Omlaag
  - Gematigd omhoog
  - Sterk omhoog
- Effect op winst/verlies collegepartijen

Onderzoek 2:

Beïnvloedt verhogen/verlagen lokale lasten de verkiezingsuitslag?

- Uitkomst 1:
  - Na gematigde belastingverhoging verliest een partij zetels...
  - ... maar na sterke belastingverhoging niet!

Onderzoek 2:

Beïnvloedt verhogen/verlagen lokale lasten de verkiezingsuitslag?

- Uitkomst 1:
  - Na gematigde belastingverhoging verliest een partij zetels...
  - ... maar na sterke belastingverhoging niet!
- Uitkomst 2:
  - Of een partij rechts of links is maakt hiervoor niets uit

Onverwachte uitkomsten!

- Raad of college linkser/rechtser: geen effect
- Afstraffen belastingverhogingen: anders dan gedacht
- Wetenschappelijke literatuur bevat mogelijke verklaring

Verklaring(?): kiezers stemmen expressief

- Wie links stemt wil niet *echt* een belastingverhoging
- Stemmen als uiting van je identiteit

Verklaring(?): kiezers stemmen expressief

- Wie links stemt wil niet *echt* een belastingverhoging
- Stemmen als uiting van je identiteit

- De invloed van 1 stem is vrijwel nul
- Toch stemmen veel mensen
- → vaak niet om beleid te beïnvloeden
  - Ik ben een plichtsgetrouwe burger, dus ik stem
  - Als ik nu niet stem, mag ik straks niet klagen
  - Sociale verplichting
  - ...

Expressief stemmen

- Waar je op stemt kan ook expressief zijn, bijvoorbeeld:
  - Ik ben ZZP-er met een precair inkomen, maar ik zie mijzelf als vrije ondernemer
  - Ik ben sociaal voelend, dus ik stem links
  - Aanhang Trump wordt wel verklaard uit 'cowboy'-mythe

Expressief stemmen

- Waar je op stemt kan ook expressief zijn, bijvoorbeeld:
  - Ik ben ZZP-er met een precair inkomen, maar ik zie mijzelf als vrije ondernemer
  - Ik ben sociaal voelend, dus ik stem links
  - Aanhang Trump wordt wel verklaard uit ‘cowboy’-mythe
- Politici snappen dit, en schaden de belangen van hun kiezers niet
  - Belasting niet verhoogd
- Of ze snappen het niet, en verliezen de verkiezingen

Expressief stemmen

- Waarom gaan lokale lasten dan soms toch omhoog?
  - Bij financiële problemen
  - Grote problemen → begrip bij kiezers
Sterke belastingverhogingen kosten weinig stemmen
  - Beperkte problemen → onbekend bij kiezers
Beperkte belastingverhoging wordt afgestraft

Expressief stemmen

- Waarom gaan lokale lasten dan soms toch omhoog?
  - Bij financiële problemen
  - Grote problemen → begrip bij kiezers
Sterke belastingverhogingen kosten weinig stemmen
  - Beperkte problemen → onbekend bij kiezers
Beperkte belastingverhoging wordt afgestraft
- Les: los als bestuurder pas een financieel probleem op als het groot genoeg is geworden
  - vroegtijdig ingrijpen is riskant

- Uitkomsten onderzoek tonen *gemiddelde* effecten
- Kiezers en politici zijn allemaal individuen

- Uitkomsten onderzoek tonen *gemiddelde* effecten
- Kiezers en politici zijn allemaal individuen
- Ik kan vandaag een expressieve kiezer zijn, en de volgende keer, na een lastenverhoging, toch gaan stemmen met het doel een partij te straffen
- Sommige partijen durven de belastingen wel te verhogen om politieke wensen te vervullen

Discussie

- Hoe kan het dat verandering van politieke kleur niet (meetbaar) leidt tot ander belastingbeleid?
- Waarom worden linkse en rechtse partijen net zo hard gestraft als ze de belastingen (gematigd) verhogen?
- Werkt de lokale democratie wel goed, of moet deze versterkt worden?